

УДК 378:504(374)

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Білоцерківська Н.Г., к.пед.н., доц.

(Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди)

У складних умовах сьогодення активна і здебільшого непередбачена діяльність людини, яка супроводжується знищенням природних ресурсів і забрудненням навколишнього середовища, призвела до того, що біосфера планети перебуває у критичному стані, коли до глобальної катастрофи залишилися лічені кроки. Екологічна проблема сучасності вже давно вийшла за національні межі і стала об'єктом не тільки внутрішньої, але й світової політики, що змушує більшість держав, у тому числі й Україну зважати на проблеми екології і необхідність їх вирішення.

Важливим аспектом у вирішенні екологічних проблем є освіта людей в області навколишнього середовища, екологічне виховання, підвищення рівня екологічної культури, екологічної свідомості, формування яких починається з раннього дитинства і продовжується все життя. На сучасному етапі розвитку українського суспільства освіта в цілому і екологічна освіта зокрема є основним фундаментом побудови конкурентоспроможної та придатної для комфортного життя країни, бо саме освіта плекає інтелектуальний та духовний потенціал країни, встановлює нову систему цінностей, відповідає запитам населення щодо змін у світосприйнятті складних процесів зміни довкілля.

Сучасна екологічна освіта є системна складова національної системи освіти, яка функціонує на підставі чинного законодавства про освіту та Національної стратегії розвитку освіти України на період до 2021 року, схваленої Указом Президента. [1]. Характерною рисою сучасної екологічної освіти є її спрямованість на гармонізацію взаємодії суспільства і природи, розв'язання екологічних проблем та сталий розвиток суспільства.

В умовах глобального занепокоєння екологічною безпекою, спричиненого сучасними реаліями, екологічна освіта набуває статусу пріоритетного напрямку у діяльності освітніх закладів: вона здійснює виховання екологічної культури особистості, спрямованої на розвиток відповідальності людини при вирішенні екологічних проблем. Екологічну освіту слід розглядати як системоутворюючий компонент усього освітнього процесу, що визначає його стратегічні цілі й основні напрямки, створює інтелектуальне, моральне і духовне підґрунтя розвитку людства. [2, с. 34]

У науковій доктрині існують різноманітні трактування екологічної освіти. Черевко І.С., досліджуючи вплив екологічної освіти на формування особистості підлітка зазначає, що екологічна освіта – це неперервний процес засвоєння цінностей і понять, які спрямовані на формування умінь і стосунків, необхідних для осмислення і оцінки взаємозв'язків між людьми, їхньою культурою і навколишнім середовищем, що передбачають розвиток умінь приймати екологічно доцільні рішення і мають на меті засвоєння правил поведінки в навколишньому середовищі. [3, с. 719]

Екологічна освіта - це процес виховання населення Землі в усвідомленні та турботі про все довкілля і взаємопов'язаних питань; таким, що має знання, навички, ставлення, мотивацію і обов'язок окремо та спільно працювати над вирішенням поточних проблем та запобіганням появі нових (ЮНЕСКО, 1978). Екологічна освіта включає процеси навчання, виховання, розвитку особистості, спрямована на формування екологічної культури, як складової системи національного і громадянського виховання всіх верств населення України (в тому числі через екологічне просвітництво за допомогою громадських екологічних організацій та природоохоронних установ). [4, с. 104]

Реалізація екологічної освіти передбачає чітко структуровані етапи, спрямовані на всі вікові, соціальні та професійні групи населення. У ній можна виокремити два основні напрями освіти: формальну і неформальну. Формальна освіта охоплює усі ланки загальної системи освіти, що існує в Україні: дошкільна, шкільна, позашкільна, професійно-технічна, вища та післядипломна. Другий напрям – неформальна освіта – має просвітницький характер і спрямований на формування екологічної культури населення через церкву, засоби масової інформації, громадські екологічні організації, партії тощо. [5, с. 132]

Метою екологічної освіти є формування, насамперед, відповідального ставлення до навколишнього середовища, щоб кожна людина могла усвідомити пріоритетні загальнолюдські цінності, щоб знала про основні джерела порушення природної рівноваги, щоб несла відповідальність за вчинене як перед самим собою, так і перед сім'єю, суспільством, державою в цілому.

На привеликий жаль, Україна на сьогоднішній день, має вкрай низький рівень екологічної свідомості. Українцям необхідно вже зараз змінювати щоденний стиль життя, аби запобігти незворотнім процесам, які відбуваються у природі. Поглиблення екологічних знань, виховання екологічної культури є важливою умовою збереження навколишнього середовища, виховання почуття відповідальності, розуміння необхідності піклування про природу. Екологічна освіта покликана допомогти людині усвідомити причини можливих екологічних змін та підказати шляхи до їх попередження.

Список використаних джерел:

1. Про Національну стратегію розвитку освіти України на період до 2021 року – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
2. Яковлева Н. Г., Малей О. В. Проблеми розвитку екологічної освіти, культури та виховання як складових гармонійного розвитку особистості// Проблеми сучасної освіти : збірник науково-методичних праць. – Вип. 5. У 2 ч. : Ч. 1. / Укл. Ю. В. Холін, Т. О. Маркова. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 184 с.
3. Черевко І.С. Вплив екологічної освіти на формування особистості підлітка як суб'єкта навчання// Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. Проблеми сучасної психології. 2013. Випуск 20.- С. 718-727.
4. Шумілова А.В. Формування екологічної свідомості школярів еколого-освітніми заходами НПП «Слобожанський»// Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна серія «Екологія», вип. 13 – 2015. С. 104-111.
5. Мандрик, О. М. Екологічна освіта для сталого розвитку / О. М. Мандрик, М. С. Мальований, М. М. Орфанова // Екологічна безпека та збалансоване ресурсокористування. - 2019. - № 1. - С. 130-139.